

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimistu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platea pe serie séu linia, cu litera meruente gariondu, la priu'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesanrulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 31.

— Sibiu, Mercuri 16/28 Aprile. —

1880.

Ide'a de statu a Austriei.*)

De Dr. Francisc Palacky.

I.

Celu ce va medita asupra istoriei statului austriacu, nu va potea evita de a se intrebá: Are ore acestu statu unu scopu alu seu particularu, o destinatiune a sa propria si o missiune a sa, care se i impuna timbrulu unitatii si dejá dela inceputu, se i ficsedie estinderea si organizatiunea sa? Este elu unu organismu viu, care pentru cá se subsiste are lipsa de o óresicare mesura de fortia si potere si de o organizatiune interna? — séu, cá elu este numai o simpla conglomeratiune de tieri si poporatiuni fara ordine interna si fara continuitate, care s'au nascutu numai din intemplantu, in urm'a resbelor fericite séu (dupa cum dice unu cunoscutu proverbu) prin fericite contracte de casatoria si pe care ilu tine unitu numai forti'a spadei? Cu alte cuvinte: Este ore statulu austriacu in trecutu cá si in dilele nóstre purtatoriulu si reprezentantele unei idei, care, in tempu ce i impune datorintie anumite totuodata i garantédia prin acésta si viitoriulu seu, — séu, cá acésta depinde numai dela intemplantu, dela liberalitatea naturei in dotarea cu talente a domnitoriloru si a conducétoriloru sei, dela nestatorniculu favoru alu Dieitiei resbelulu si dela schimbatiósele inclinari ale popóraloru indigene si straine?

Pe cátu imi este mie cunoscutu, apoi, la acésta intrebare n'au respunsu decâtu numai cátiva declamatori, in modu mai multu séu mai puçinu

*) Acuma candu imperiulu austriacu se afla éra si in ajunulu unei noue reorganizari interne si in fati'a unoru apropiate complicatiuni in afara, credemu a face unu bunu serviciu causei pentru care ne luptamu, déca vomu pune subt ochii cetitoriloru nostrii cei VIII renumiti articoli politici, pe cari i-au fostu publicatu in 1865 subt titlu de mai susu, celebrulu istoriografu si barbatu de statu alu boemiloru cunoscutulu Dr. Francisc Palacky. Coprinsulu loru, cu puçine exceptiuni, au devenitu si sunt programulu politicu alu autonomistiloru, si déca, dela prim'a loru publicare au trecutu dejá aprópe 15 ani, actualitatea loru este eminenta si acuma cá si atunci.

Redactiunea.

misticu, niste declamatori carora atátu positiunea ducatului Austriei, cátu si sangele dinastiei habsburgice li se pareau, cá possu calitati particulare si exceptionale, care le aru indreptati la domnia lumei. Nu me voiu ocupa cu relevarea unoru astfelu de opinii, de si nu sunt tocmai necunoscutu cu istori'a acestoru tieri, totusi n'am observatu niciodata, cá fostele odinioára „deserta Bojorum“ se fi exercitatu prin ele insusi vreo secreta fortia atractiva, séu cá inalt'a casa de Habsburg se fi avutu dejá in secolulu alu XIV-lea vreo perspectiva la aceea, ce iau adusu d'abea secolulu alu XVI-lea. Fireste cá acésta casa, cá si altele au fostu condusa prin providenti'a divina la domnia asupra deosebitelor tieri si popóra: dara acésta s'au facutu pe cale firésca, éra nici decum prin colaborarea a niscariva fortie aprópe miraculóse.

Este unu semnu caracteristicu generalu alu sciintiei moderne, cá in contemplatiunile creatiuniloru politice ale presentulu, se isi indreptedie privirile in modu exclusivu numai spre vestu si se uite prea adesea-ori nemarginit'a influentia, pe care o a exercitatu odinioára ostulu asupra sórtei popóraloru in generalu si asupra Europei in specialu. Mai tóte revolutiunile lumei, incepu dela emigratiunea popóraloru, pana la intemeierea domniei asiatice in Greci'a, léganulu civilizatiunei nóstre, au venitu la noi din ostu, din Asi'a.

Déca cosidera cineva ce teróre inspaimentatóre insuflá odinioára faimos'a „vagina gentium“, astadi cu totulu uitata, apoi va trebui se concéda, cá acele popóra care locuescu in ostu, in partea loru cea mai numerosa slavi, au avutu se deslege o problema nu mai puçinu insemnata cá si romanii si germanii si cá ele n'au implinitu o missiune mai puçinu civilizatóre, déca intr'o lupta de mai bine de o mii de ani au trantitu la pamentu si au paralisatu tóte acele elemente hostile si antagoniste dela inceputu culturei cristiane europene.

Dara nu aicea este locul a tractá mai pe largu despre obiectulu acesta; voiamu numai se indigediu, cá si constituirea statului austriacu, celu puçinu mijlocitu, si-au primitu impulsione dela o miscare venita din Asi'a si aicea, dela puternic'a invasiune a fortiei si domniei turcesci in Europ'a.

Dupa caderea Constantinopolei in anulu 1453, Europ'a se vediu pusa in fati'a necesitatii de a infintiá in contra acelu diluviu o stavila noua si mai puternica decâtu cum éra imperiulu bysantinu, dejá de multu decadiutu moraliceste. Acésta a devenitu prim'a si principal'a causa a infintiarei imperiului austriacu, care fireste cá n'au primitu dela inceputu acestu nume. Déca ar fi succésu séu greciloru bysantini, séu imperiulu serbescu, inca tineru pe atunci alu lui Dusianu, ori in fine imperiulu ungurescu alu lui Mateiu Corvinulu de a alungá éra si turci din Europ'a, apoi sunt prea convinsu, cá poporale celoru trei dinastii, aicea cea unguresca, boema si austriaca, séu nu s'aru fi aliatu niciodata de buna voia, séu cá unirea loru n'ar fi duratu secolu intregu.

(Va urmá.)

Schimbari si crise politice.

Datorinti'a si chiamarea unui adevratu diariu politicu, precum si a fiacarui publicistu este, nu numai de a inregistrá in modu secu si fara nici o critica evenimentele politice, care se petrecu si isi urmédia unulu altui'a pe spatiós'a scena politica a lumei, ci elu trebuie se si examinedie acele evenimente cu multa luare aminte, se le analisedie si apoi, se espuna si se comunice observarile facute, pentru cá in modulu acesta se isi póta limpedi vederile sale si a isi ficsá punctulu seu de plecare. Acésta este si ar trebui se fia chiamarea diplomatiei si a publicisticii bine intielésa, éra nu intrigile meschine, denuntiarile perfide, calomni'a si insipidele si desgustatórele polemii personale si de partida.

Déca diplomati'a si publicistic'a européna si-ar intielege si si-ar implini cu consciositate acésta frumós'a si potemu dice, ideala missiune, atunci de siguru, cá politic'a diferiteloru state ar fi mai constanta, mai eftina si popórale aru duce o viatia mai linistita si mai vesela. Din nefericire diplomati'a moderna, alu carei mare maiestru s'au proclamatu principele de Bismark, este departe de a isi intielege asia missiunea sa, precum ar trebui se o faca, ci ea avendu cá devisa barbar'a si brutal'a macsima

Foisiór'a „Observatoriului“.

Despre filosofulu Schopenhauer.

(Discursu tinutu in siedinti'a publica a Academiei romane din 4/16 Aprile a. c.)

Arthur Schopenhauer trece in Germani'a de unu filosofu, carui multi ómeni din generatiunile moderne au inceputu a i se inchiná cá unui idolu de ai lui Budha. Cultulu acela petrunse si la alte popóra, éra cá de 10 ani incóde Schopenhauer isi aflá adepti si intre romani, incepu dela Cernauti pana la Craiova si Bucuresti, dela Jasi pana la Sibiu si Aradu.

Schopenhauer este unulu din pessimistii cei mai desperati, de cari inse s'au aflatu dela inceputulu lumei la tóte popórale câte au apucatu pe calea raticata a unei civilizatiuni minciunóse si desfrenate. Dupa opiniunea mea, pessimismulu ar fi unu veninu de mórte pentru statulu Romaniei si pentru natiunea romanésca in generalu, mai alesu candu elu se propaga cá se dicu asia, sub etichett'a si cu auctoritatea unui filosofu mare, precum tinu adeptii sei pe Schopenhauer.

Nu mi-a venitu in minte cá se facu aci analis'a doctineloru filosofice ale lui Schopenhauer; au facutu altii si o mai facu neincetatu, pana ce va esi din moda si acésta, precum au esitu multi altii in Germani'a si au fostu dati cu totulu uitarei, pe care o meritaseru prea bine. Dara nici nu este de competentia mea a me ocupa cu speculatiuni filosofice abstracte; noue ne-aru camu ajunge acea filosofia a vietiei, pe care ni-o presenta istori'a toturoru timpuriloru si popóraloru. Scopulu meu asta-data este numai a dá câteva pericope din vietii lui Arthur Schopenhauer.

Se intempla fórte desu in vietii'a popóraloru, cá theorii si doctriunile ómeniloru invetiati numai atunci le poti intielege bine si a le judecá dreptu, daca ai informatiuni exacte despre trecutul loru, cu alte cuvinte, daca ne stá la dispositiune biografi'a loru. Curatu

acésta este inpregiurarea si la Schopenhauer. Dupace ai percursu vietii'a lui intréga, iti perdi mai tóte ilusiunile pe care le avuse'si despre inalt'a lui intieptiune, din cauza cá ai datu preste motivele secrete, care'lu facea se condamne creatiunea intréga.

Wilh. Gwinner, fostu amicu alu lui Schopenhauer a publicatu in anulu 1878 biografi'a acestuia in a dou'a editiune, emendat'a multa si inavutita.*) Asia mie nu'mi remane decâtu se reproducu informatiunile amiculu seu, pentru cá se cunóscemu, la ce idolu se mai inchina o parte din lumea moderna.

Din decursulu vietiei lui Schopenhauer se cunóscé pana la evidéntia, cá elu a devenitu pessimistu nesuferitu, vrasmasiu alu creatiunei, nu atátu in urmarea speculatiuniloru sale idealistice, cátu mai virtosu prin mai multe inpregiurari concrete.

Arthur Schopenhauer s'a nascutu in 22 Februariu a. 1788 in cetatea Danzig (Dantiscum), din parinti patriciani si totuodata comercianti. Pre candu acea cetate se tinea de Poloni'a, regele onorase pe tata-seu Enricu Schopenhauer cu rangu de consiliariu. Acesta, de si germanu de origine, urá din sufletu pe prussiani. Din acea cauza indata-ce Danzigulu fu annectatu in a. 1793 la Prussia, densulu in 24 de ore isi desfacu comerçulu de acolo si se mutá la Hamburg. Consórt'a sa Joan'a fiic'a senatorulu Christianu Enricu Trosiener, éra pe atunci o femeia tinera, frumós'a, de o imaginatiune ferbinte, gratiós'a si passionata pentru vietii'a sociale. In etatea mai inaintata domni'a Joan'a se ocupase cu scrierea mai multoru romane.

Parintii lui Arthur au petrecutu numai trei ani in Hamburg, apoi s'au dusu in Franci'a, unde tata-seu au lasatu pe baiatu in Havre la amicu seu Gregoire, cá se ia instructiune privata impreuna cu fiulu acestuia, care se aflá in aceea si etate de 8 ani. Schopenhauer tatalu decisese a transform'a pe fiu-seu prin educatiune in francesu intregu. In anulu 1799 pre candu parintii

*) Schopenhauer's Leben, von W. Gwinner. Leipzig 1878.

sei s'au intorsu éra si la Hamburg, baiatulu Arthur uitase cu totulu limb'a sa materna germana si simtia bucuria mare ori candu i se dá ocaziune de a conversá cu cineva numai in limb'a francesca. Urgi'a tata-seu cátra nationalitatea sa genetica se incuibase si la densulu. Cu tóta acea urgia, tata-seu ilu dete la scól'a comerciale din Hamburg.

Se vede cá parintii lui Arthur in acele timpuri bellicóse nu'si aflau nicairi locu stabile de repausu. In anulu 1803 luandu si pe fiulu loru cu sine, se detera la vietia de peregrinagiu si de nomadi, strabandendu, in mani'a toturoru greutatiloru caletoarei din acea epoca, prin Holand'a, Angli'a, Franci'a, Elveti'a, Austri'a si Germani'a. Acelu peregrinagiu tinu doi ani; éra daca cineva intrebá pe tata, cá ce voiesce elu se invetie fiu-seu, „voiu cá se invetie mai antaiu a citi in cartea lumei“, éra respunsulu lui. Da, juniorulu Arthur a si cititu in acea „carte“ cu mare zel, a cunoscutu prin urmare vietii'a omenésca multu mai curendu si mai de aprópe, decâtu se póta folosi unui copilandru; de alta parte inse elu prin acea vietia nomada a scapatu din mana ocaziunea de a se exercitá in faptele patriotismulu si ale vietiei sociale, fu instrainatu de cátra limb'a sa materna si de cátra ori-ce reminiscéntia pentru amicii din tineretie.

In fine vediu si tata-seu, cá Arthur trebuie se si aléga o profesiune si in Jan. 1805 ilu dete in Hamburg la o casa mare cá se invetie comerçulu. Intr'aceea tatalu-seu mori cu totulu pe neasteptate in Aprile. Atunci veduv'a desfacu si regulá tóte afacerile comerciale ale repausatulu seu sociu, éra dupace asigurá partea fiu-seu in suma de 19 mii taleri, pe densulu ilu lasá totu la comerçiu, éra ea cu fiu-sa de optu ani se mutá la Weimar, unde cá femeia de spiritu cum éra, incepu o vietia noue in societatea unoru barbati cá Göthe, Wieland, Schlegel, Grimm etc.

(Va urmá.)

de „forti'a premerge dreptului“ si cã limb'a pentru aceea este data omului, pentru cã se isi ascundia adeveratele sale idei si sentimente, nu afla o placere mai mare, de cãtu a cultivã si a se perfectionã in art'a de a tiese intrigi politice si a isi urmari, egoisticele sale scopuri prin tôte mijlocele si armele pe care le afla depuse in bogatulu arsenalu alu machiavellismului si alu jesuitismului politicu.

Este necontestabilu, cã celu mai caracteristicu si mai pronuntiatu criteriu alu politiceii moderne dela 1866 incõce este: egoismulu in tóta golicieuna sa si cu tôte nuantiele sale, nicidecum puçine la numeru. Din tôte gintele care compunu poporatiunea Europei, fãra indoiala, cã cea mai egoista este gintea teutonica. Cã proba pentru acest'a ne servesce, nu numai politic'a guvernului germanu, dara chiaru si filosof'i'a germana, cã sciintia practica. Nici unu altu poporu n'au nascutu atati savanti si atati filosofi, cari se fi dezvoltatu teori'a si praes'a egoismului asia de sistematicu, precum o au facutu savantii si filosofi acelei natiuni, care se numesce pe sine „natiunea cugetatoriloru si a poetiloru.“

In fatal'a di de 1 Septembrie 1870 egoismulu teutonicu, ajutat de sutele de mii de baionete si de cea mai formidabila artileria, ce au fostu vreodata pusa pe campulu de bataia, si-au serbatu triumfulu seu celu mai completu pe manõsele si cruntele campii ale Franciei imperiale, pentru cã apoi se fia incoronatu cu corõn'a imperiala a cesarismului prusso-germanu, luata dupa cum s'au disu, „de pe mès'a Domnului.“

Din acelu momentu liberalismulu si constitutionalismulu au fostu lovite de unu morbu greu si dorerosu, ce se numesce dictatur'a parlamentara: care dupa dis'a marelui si celebrului comite de Moltke va avea se duredie 50 de ani, standu totu cu man'a pe manerulu spadei si cu fitilulu aprinsu. Gratia cesarismului reinviatu, Europ'a au fostu prefacuta intr'o casarma vasta si miliarde din averea popõraloru au fostu aruncate in nesaturabilulu stomacu alu hydrei militarismului. Parol'a data erã: pace inarmata.

Resbelulu russo-turcescu ne-au probatu, cã acea pace inarmata, garantata prin miliõne de baionete, n'au fostu de cãtu numai unu armistitiu fãra terminu ficsatu. Triumviratul Bismark-Gortciacoff-Andrassy pe lãnga care se asociã cã companionu secretu si lordulu Beakonsfield, mãri se vorbira si se sfatuirã, cã se stinga viati'a barbatului bolnavu din Constantinopolu si apoi, mostenirea lui se o inparta fratiesce intre ei. Cã unu micu à conto, lordulu Beakonsfield se grabi a luã pentru sine insul'a Cypru si a stabili supremati'a englesa asupra Egiptului si a canalului de Suez. Urmarile au aretat, cã fostulu odiniõra D'Israely isi cunoscea bine õmenii dar' si traficulu diplomaticu, pentru cã densulu se alese cu partea cea mai buna, in tempu ce ceilalti trei aliati nu se potura invoi asupra partiei ce pretindeau cã li-se cuvine fiacarui'a din ei. Erã p'aci p'aci, se se incaiere. Dar' nefiindu nici unulu din ei bine pregatitu pentru unu resbelu atãtu de mare, se invoira cã se se adune in congressulu dela Berlin si acolo se se inpace. Se si adunara, dar' fiacare din cei interesati mai de aprõpe, se duse acolo avendu ideile si planurile sale rezervate.

Si la acelu congressu presidiulu l'au purtatu incarnatiunea egoismului teutonicu, reprezentatu in person'a puterniculu cancelariu prusso-germanu. Cãtu este de neperfecta si de nemuliamitõre pacea incheiata in urm'a tractatului din Berlin, acest'a o scie si o simte lumea intrõga si in prim'a linia cei trei aliati de odiniõra.

Inpacarea dela Berlin nu au fostu sincera si nici justa si indata dupa aceea vediuramu, cã fiacare din cei ce au subscrisu instrumentulu acelu tractatu, au pornitu de-alungulu si de-alatulu Europei pentru cã se isi castige aliati si complici in conspiratiunea ce se urdi de a dou'a di chiaru, dupa incheierea tractatului aceluia. Dõca n'aru fi intervenitu atentatele socialiste din Germani'a si acelea ale nihilistiloru din Russi'a, aliantiele põte cã s'aru fi cristalisatu dejã pana acum'a de-alungulu intregei linie. Dar' asia, vediuramu inodanduse pana acum'a numai aliantii'a intre beligerantii din 1866.

Nici o aliantia intre doue state nu se põte incheiã fãra cã se aiba unu scopu anumitu. Alianti'a incheiata intre Prusso-Germani'a si Austro-Ungari'a isi are si ea scopulu seu. Ea isi va avea inse si efectele sale si acelea voru fi, nascerea unei alte aliantie, care inca isi va avea scopulu seu determinatu si opusu celeilalte. Aliantiele voru reprezentã cei doui poli ai bateriei electrice, cari cu cãtu se voru apropiã mai tare unulu de altulu, cu atãtu voru face mai eminentu pericolulu unei teribile descãrcari si esplosiuni ale electro-magnetismului concentratu in atmosfer'a politica.

Sunt fõrte multi cari se astõpta si se temu, cã advenindu in Angli'a la putere partid'a liberaliloru cu d. Gladstone in frunte, cris'a politica va luã unu caracteru acutu si cã tractatulu din Berlin va fi pusu de nou in cestiune. Nu se põte negã, cã sunt si se potu observã fõrte multe simptome care dau dreptate acelor'a, dar' totu asia nu se põte negã nici aceea, cã pacea s'eu resbelulu depinde põte in prim'a linia, dela atitudinea pe care o va luã Republic'a francesa, fatia cu nou'a si critic'a situatiune in care se afla statele europene, in urm'a neasteptatului triumfu alui Gladstone la alegerile din urma.

In modu definitivu potemu dar' dice si de astadata, cã in concertulu europeanu domnesce disharmonie, cã pacea este nesigura si cã depinde dela rivalitatile si frictiunile egoismului, dela capriciile si vanitatile diplomatiei si dela pasiunile si pacienti'a popõraloru, ale caroru dispositiuni sufletesci sunt neprecalculabile.

Se põte cã si acuma totulu se depinda dela o bagatela, s'eu dela unu incidentu diplomaticu, precum au fostu in 1870 aceea a candidaturii la tronulu Spaniei, ori in fine, chiaru dela o indiscretiune inoportuna si fãra tactu.

Camilu.

Noulu proiectu de lege despre instructiunea in gimnasilu si in scõlele reale.

(Urmare.)

Sectiunea V.

Despre gimnasilu si scõlele reale publice, sustnute de confessiuni, autoritati, comune, privati si societati.

§. 62. Confessiunile interne, jurisdictiunile, comunele, privati si astfelu de societati din patrie, cari dupa statutele loru s'au formatu espressivu si pentru acestu scopu, potu sustienea si infintiã din mijlocele loru proprie gimnasilu si scõle reale publice cu conditiunile coprinse in paragrafiu urmatori.

§. 63. Unu statu strainu, o corporatiune cu scanulu seu in afara de marginile tieriei, unu cetatiõnu de statu neungurescu, nu potu infintiã scõle de mijlocu, gimnasilu si scõlele reale confessionale existente dejã, precum si cele sustnute de jurisdictiuni, comune, societati s'eu privati, de asemenea confessiunile si bisericile nu potu se cãra nici se primèsca la nici unu casu vreunu ajutoriu s'eu subventiune materiala dela state esterne, dela domitorii si guvernele acestora.

Si dela privati, s'eu societati inca numai in casulu daca celu ce dã ajutoriulu nu'si reserva nici o influentia asupra conducerei si planului de invetiamentu, s'eu nu pune vre-o conditiune.

§. 64. Asupra unui institutu sustinutu de corporatiunile enumerate in §. 63 si de particulari dispunu respectivii insisi si exercita drepturile de directiune, in intielesulu legi de fatia.

Prin urmare, respectivii se ingrijescu insisi de administrarea averi institutului, de aplicarea si salarizarea poteriloru de invetiamentu si de exercitarea disciplinei.

§. 65. §§. 5. 33 si 38 din legea de fatia, cari dispunu de numerulu classelor si cursuriloru anuale, de intocmirea instructiunii de gimnastica, de durat'a si timpululu perioadei de diligintia anualã, au valõre si pentru aceste gimnasilu si scõle reale.

Obiectele de invetiamentu obligate, coprinse si mesur'a cunoscintiloru ce trebe propuse dintr'ensele pe timpulcursuluiu intregu de invetiamentu la institutu respectivu, (abstractiune facõndu dela instructiunea religiunei) le stabilescu ministrulu de culte si instructiune din tempu in tempu, ascultandu consiliulu de instructiune alu tieriei; dar' acõsta mesura statorita de ministrulu insõmna de o parte pentru institutule respective numai unu minimum si de alta parte nu trebe se trãca preste mesur'a stabilita pentru institutule de acelasu rangu ce stau sub dispositiunea statului.

Intre aceste margini oficiulu institutului respectivu stabilescu sistem'a de invetiamentu, planulu de invetiamentu si cartile de invetiamentu.

Dintr'altelu in institutule sustnute de jurisdictiuni si comune instructiunea va trebiu predata dupa planulu de invetiamentu edatu s'au aprobatu de guvernulu statului si voru trebiu se se intrebuintiedie cartile de invetiamentu aprobate de guvernulu.

§. 66. Confessiunile, jurisdictiunile si comunele, de asemenea societatile si privati stabilescu insisi pentru scõlele de mijlocu publice ce le sustinu limb'a de instructiune; intru cãtu acõsta nu este cea magiara ele sunt indatorate, a ingrijii pe lãnga limb'a de instructiune si literatur'a loru, si de instructiunea in limb'a si literatur'a magiara, fiindu acest'a unu obiectu de invetiamentu obligatu, si anumitu intr'unu atare numeru de õre cã se'si o põta insusi elevii cum se cade. Pentru a se potea controlã acest'a, sunt indatorate a substerne din capulu locului planulu de invetiamentu si inpartirea õreloru pentru limb'a si literatur'a magiara, ministrului de culte si instructiune.

§. 67. Autoritatile supreme ale confessiuniloru, societatile si privati sunt indatorati a substerne ministrului de culte si instructiune spre vedere legile disciplinare (subt-intielegõnduse aici si procedur'a disciplinara) care se referescu atãtu la scolarii, cãtu si la professorii din scõlele publice de mijlocu ce le sustinu ele,

si modificatiunile ce le voru face intrensele din tempu in tempu, de asemenea a publicã legile disciplinare, care privescu pe scolari.

In scõlele de mijlocu publice sustnute de jurisdictiuni si comune voru trebiu aplicate legile disciplinare edate pentru asemenea institute de statu.

In cãtu pentru pedeps'a corporala, remane valida oprirea coprinse in §. 50 pentru ori-ce scõla de mijlocu publica.

§. 68. In cãtu pentru conditiunile de primire in clasele cele mai de josu, au valõre §§. 15 si 19 si in scõlele de mijlocu, cu deosebirea inse, cã obiectele examenului de primire si mesur'a cunoscintiloru pregatitõre ce se recere, le statorescu aceia, in acaroru cercu de activitate cade stabilirea planului de invetiamentu. In scõle confessionale dispunu de tacsele de primire autoritatile confessionale supreme.

§. 69. Relativu la numerulu eleviloru, cari potu fi primiti intr'o classa, la edificiriile de scõla si localitatile de instructiune, la infintiarea si controlarea loru sanitara, au valõre §§. 34 si 35. 39 si 57 din legea de fatia, cu acelu adaosu inse, cã in casulu §. 57 mediculu primariu alu jurisdictiunei dã raportulu despre scõlele de mijlocu confessionale cãtra autoritatile confessionale supreme ale acestora.

§. 70. In cãtu pentru trecerea dintr'unu institutu de invetiamentu intr'altulu in decursulu anului, pentru trecerea dintr'o classa inferiõra a acelu institutu intr'alt'a superiõra, pentru indreptarea de note nesuficiente si in cãtu pentru intregirea classelor, au valõre §§. 20 si 21 din legea de fatia si pentru scõlele de mijlocu sustnute de jurisdictiuni, comune, societati si privati.

Autoritatile supreme confessionale potu se dea asemenea concessiuni exceptionale, cu restrictiune la institutule loru proprii de invetiamentu, dar' acele intru cãtu se referescu la contrageri de classe, in institutule de invetiamentu egalu indreptate s'eu mai inalte, ce sunt supuse altoru autoritati, voru fi considerate cã valide numai in casulu cãndu s'au datu cu aprobarea ministrului de culte si instructiune, care trebeu ceruta dintru inceputu.

§. 71. Autoritatile respective ale acestoru institute potu se'si alãga professorii liberi dintre individiu provediuti cu diplom'a de professori.

§. 72. In cãtu pentru cualificarea invetiatoriloru, confessiunile sunt indreptate, a infintiã institute de cualificare pentru invetiatorii scõleloru de mijlocu si a stabili intrensele modulu si ordinea de cualificare a invetiatoriloru; voru fi inse indatorate a substerne mai inainte regulamentele loru in acõsta privintia ministrului de culte si instructiune cã se le vedã.

Modulu de cualificatiune a invetiatoriloru, instituirea comisiunei de esaminare pentru professori si regulamentulu de cualificare a profesoriloru, de asemenea voru fi confessiunile datõre ale aratã ministrului de culte si instructiune cã se le põta controlã, daca cualificatiunea ce se cere candidatiloru de invetiatoratu nu e mai mica de cãtu cualificatiunea profesoriloru de statu.

Intru cãtu in institutulu de cualificare a invetiatoriloru limb'a de instructiune nu este cea magiara, in acõsta privintia au valõre dispositiunile §. 66.

§. 73. In modu exceptionalu se potu aplicã si la aceste scõle de mijlocu cã professori ordinari astfelu de individi, pe cari ministrulu de culte si instructiune i-a scutitu de examenulu de profectura in intielesulu §. 27 din legea de fatia (aline'a ultima).

§. 74. In cãtu pentru numerulu invetiatoriloru de aplicatu la o scõla de mijlocu si pentru proportiunea numerica a profesoriloru ordinari intre sine, au valõre si aici §. 26 si 31 din legea de fatia. Infintianduse clasele paralele va trebiu sporitu in proportiune si numerulu poteriloru de invetiamentu.

La instructiunea in religiune se voru potõ aplicã si astfelu de individi s'eu preoti, cari au absolvatu unu cursu teologicu, fãra de a avẽ inse diploma de professori.

§. 75. Fiindu-cã scõlele de mijlocu sustnute de jurisdictiuni se afla in privintia instructiunii immediatu sub jurisdictiunea ministrului de culte si instructiune si sub conducerea inspectorului supremu de statu alu cercuriloru scolastice, va remanea in valõre si pentru aceste scõle de mijlocu §. 55, ce se referescu la conferentiele scolastice.

(Va urmã.)

Romania.

— Bucuresci, 11/23 Aprile. (Estrasu dintr'o corespondentie particularie.) Processele verbali luate in fiacare siedinti'a asupra lucrariloru Academiei se publica asta-data numai in „Monitoru“, nu si in foi separate cã in anulu trecut; caus'a se dice a fi „numai lucrarile acumulate preste mesura in tipografi'a statului, unde 11 presse mãnate di si nõpte cu vaporu, abia potu scõta la lumina tipariturile necesarie pentru guvernulu. De altumentare processele verbali ale Academiei coprindeu aprõpe numai rezultatele lucrariloru. Pre cãtu inse sunt acelea de macre, pre atãtu discursurile de receptiune si responsurile la acelea, discussiunile si referadele, s'eu asia numitele raporturi ale numerõseloru comisiuni esu lungi si — celu puçinu pentru õmeni literati — fõrte interesante si instructive. Corespondentele dv. regreta multu cã in lipsa suprema de tempu nu ve põte tinẽ in curentulu aceloru lucrari. Ocupatu in sectiunea istorica, in comisiunea examinatõria a traduceriloru latine, in comisiunea ortografica, in cea insarcinata cu cercetarea celoru 22 opuri tiparite, intrate la concursu pentru cele trei premie, mai incolo cu

referad' asupra inportantei misiunii din anul 1855 a fericitoru in Domnulu Const. Negri si Dim. Ralleti din partea Moldovei la Constantinople in caus'a monastirilor inchinate, in fine cu doue dissertatiuni publice si cu unu raportu generale elaboratu dupa alte 11 raporturi singuratece, — pâna astadi nu'i mai remase nici-o ôra libera pentru sine sêu pentru d-vôstra.

Pâna se se tipărăse tôte lucrările acestei sesiuni academice, cu care abia se mai potu compara vre o doue din cei 12 ani trecuti, ve facu cunoscutu numai că prin fuga, că cestiunea ortografica, de care publiculu literatu de aici se interessedia foarte multu, se invoi in câteva puncte essentiali parte in unanimitate, parte cu majoritate de voturi, éra altele multe au remasu pe anul viitoru numai din lipsa de timp, si preste puçinu veti avea raportulu dlui membru T. Maiorescu tiparitu. Discussiunile au fostu calme că niciodata, este téma, că in siedinti'a plenaria unele conclusiuni ale comisiuni voru provocá discussiuni infocate; cestiunea inse totu va castigá prin limpedirea ideiloru.

Premiulu statului de 5000 l. n. se adjudeca astadata cu mare majoritate inportantelu opu alu dlui B. P. Hasdeu: „Cuvente de Betrani.“ Studiu filologicu comparativu. Premiulu de 4000 l. n. ilu castigá comedi'a dlui Sionu: Candidatu si deputatu. Premiulu Lazaru (totu alu statului) causá dificultati. Comisiunea fusese aplecata alu votá dlui Sandulescu-Nenoveanu pentru opulu seu juridicu; sectiunea sciintieloru ilu revindică botanicei dlui Brandza. Conformu regulamentulu punendu-se la votu de doue ori spre a se scôte majoritate de $\frac{2}{3}$, nu o intruni si remase a se votá a trei'a ôra, candu se va cere numai majoritate absoluta, $\frac{1}{2} + 1$. Din opurile trimise (sêu si numai anuntiate la concursu de dincolo de munti, cele 6 canturi din epope'a dlui A. Densusianu au fostu apretiate foarte favorabilu de către dn. referente respectivu, care a sustinutu, că de si lucrarea intréga este mai multu o imitatiune alu Virgiliu, dela care ar fi inprumutatu multe, că si dela Dante, labórea inse ce a pusu auctorulu pe unu numeru de preste 5000 de versuri si inspiratiunea sa patriotica merita tóta laud'a si distinctiunea. Toti au recunoscutu apretiarile referentulu, au votata inse cu tinerea in vedere a principiulu, că o drama sau o epopea ori unu altu productu alu mintiei de natur'a lor, trebuie se se presente intréga spre a potea fi premiata. Dara apretiarile comisiunii se potu cunósce mai bine numai dupa raporturile referentiloru.

Ve transmite si raportulu comisiunii ortografice, că se'lu reproduceti si acolo câtu mai curendu.

— Lumea pe aici este foarte ingrijata din cauza că nu mai ploua.

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Din Carasiu, 18 Aprile 1880.

Nedreptatea si coruptiunea singura pe sine se pedepsece. Exemplu evidentu sunt intemplerile trecute pe dinaintea ochiloru lumei mai de curendu in comitatele din Banatu. In vanu se încerca faptuitorii acelei nedreptatiri si coruptiuni a le acoperi si escusá cu inpregiurarile naturale din tóta lumea, că „in tóta lumea se facu defraudari“, că victimele coruptiunii au fostu „ômeni pradatori“ sêu că au fostu „smintiti la minte.“ — Tôte sunt bune si frumoase spre a aruncá nasipu in ochii celoru ce se indestulescu cu vorbe trecătoare, dar' pat'a totu nu se pote sterge de pe fati'a causatoriloru acestoru desastre, — coruptiunea totu coruptiune remane, — si administratiunea tiei patata.

Nedreptatea strigătoare la ceru facuta poporulu romanescu in deosebu, a fostu caus'a coruptiunii si defraudariloru iertate pre aci. — Calcarea in picóre a dreptulu naturale — totu sub masc'a francmasonica a libertatei — mai bine disu a sugrumarei a totu ce nu se coprinde subt ide'a scalciata a magiarismulu — s'a resbnatuu amaruu.

Din acestu punctu de vedere se dejudeca adeverat'a stare a comitatelor din Banatu.

S'ar pare inse că gubernulu tiei inca si-a luat pe sama celu puçinu pre unu momentu, — de ôrece tôte comitatele nôstre sunt onorate cu comissari regesci, prefecti provisorici, cari de cari cu devisa mai frumoasa pentru restaurarea pazei si ordinei bune in administratiune, — se nu remana inse numai cu vorbe. (?)

Comitatulu Carasiulu — dupa resplat'a buna data fostulu comite Ufalusy pentru despoiarea poporulu comitatelor romanesci lui concediute de drepturile sale, a capetatu provisorice pe prefectulu comitatulu Aradu — Tabajdy, omu vestitu pentru administratiune buna (!)

De ômeni noi se léga sperantie noue pentru ceva mai bunu, mai alesu candu te affi intr'o stare desolata si desperata. — Asia legamu si noi de aci sperantie de activitatea noulu prefectu pentru introducerea unei sisteme noue de dreptate si administratiune buna. — Acuma inse, se insemna ceva si despre prim'a pasire, ori installarea mentorulu ale acestoru relatiuni incurcate de aci.

Noulu prefectu fara nici o solemnitate fiatarita in 30 Martiu a intratu la resiedinti'a s'a, — si in 31 cu scarmanarea oficiariloru mai multu clicasi si-a inceputu activitatea s'a. — Semnu bunu de indreptare.

Mai amintescu intr'altele, că cu ocaziunea presentarei functionariloru comitatensi in cuvinte scurte si-a spusu program'a: nu va suferi functionari netrebnci, precum nici tendintie nepatriotice!!?

Solemn'a installare inse a acestui prefectu au avutu locu in congregatiunea estraordinaria comitatensa din 17 Aprile. — Decursulu acelei installari nu ar' fi de interessu publicu de nu s'ar legá de aceea mai totdeauna si caracterisarea trebiloru publice.

„Tristele abusuri ivite in viéti'a acestui municipiu si aplicarea dispositiuniloru facute pentru vindecarea acelor fara a avé rezultatu doritu, a micioratu increderea in auctoritatea publica, si in fati'a responsabilitatii ce apésa totalitatea comitatensa pentru urmarile acestoru abusuri a intevenitu necesitate pentru asecurarea ordinei si a punctualitatii in administratiune, si pentru că corpulu functionariloru se se curatie de tôte elementele netrebncice si patate.“

Cu aceste a intempinatuu noulu prefectu totalitatea comitatense a Carasiulu — sub tutel'a careia pâna aci s'a intemplatuu desastrelu cunoscute. Si éta totu acésta au cantatu romanii la urechi'a domniloru, — dar' totdeauna li s'a inputatu de agitatiune. — Asculte dar' tiér'a si se marturisésca că cine au ascunsu adeverulu si a facutu agitatiune contra dreptulu de esistencia a poporulu din acestu comitatu. Insemne 'si toti acésta enunciare a noulu prefectu, — că voru avea lipsa de ea.

In ceea ce culminédia program'a noulu prefectu este că: instructiunea primita dela gubernu se concentrédia in aceea: că se introducea in acestu comitatu administratiune onesta si buna. Credu că dorinti'a romaniloru din aceste si alte parti, intre inpregiurabile de fatia nici candu nu a doritu alta decâtu acésta, — pentru că prin acésta li se respectédia drepturile garantate prin lege, in cele materiale va inflori, că-ci nu-i se va trage pelea si de 10 ori. Ceea ce a aflatu consensulu totoruru au fostu acea declarare a numitului prefectu, că intru ajungerea acestui scopu nu-lu va conduce spiritulu de partida sêu principiulu de diferentia nationale. — Bine se fia insemnate aceste declarari, credemu rostite nu cá frase ci convingere, pentrucă declaramu susu si tare, cumcă numai déca va urmá noulu comite supremu aceste principie de densulu enunciate, va potea créa administratiune onesta, si va potea scapá poporulu de neindestulire si apesare, — si credemu că numai intre astfelu de casu pote contá pre spriginulu adeveratu alu poporulu romanu de aci. — Altcum se voru continuá éra coruptiunile de pâna aci.

La acésta vorbire din partea romaniloru au respunsu romanescu d. Const. Radulescu care in câteva cuvinte ponderóse au accentuatuu caus'a reloru că: romanii nu au fostu respectati si ascultati, — si-lu salutá pre noulu prefectu, promitiendu spriginulu intru realizarea programei defasuriate de densulu.

Ceeace dupa aceste a inaltiatu ânim'a totoruru celoru de fatia au fostu cuventarea esemplaria a illustr. sale domnulu episcopu Dr. Victoru Mihályi care intr'unu tonu oratoricu in limb'a romana esprimandu sentimentele de bucuria si felicitare a totoruru din indemnul logodnei Altetiei Sale Principelui de coróna cu fic'a regelui Belgiei Stefani'a, nelasandu neatinsu acea inpregiurare, că tiér'a intréga nutresce speranti'a cea mai firma pentru asecurarea deplina a libertatiei popóraloru din tiéra si din acelu indemn, că fiitóra regina este fic'a unui rege in acarui regatu popórale de diverse limbi si natii traiescu in deplina libertate constitutională, — in semnulu omagiiale supuneru si alipiri către tronulu Maj. Imperatulu si Regelui Apostolicu, carea popórale din aceste parti intre inpregiurarile cele mai grele neclatitu o au pastratu, — a propusu că: congregatiunea in un'a adresa indreptata la Maies. Sa se dea expresiune felicitariloru poporulu din acestu comitatu. Propunerea acésta — dupa o apostrofare lipsita de tactu a vestitului Asboth János care se pare că si-a schimbatu perulu — intre strigate frenetice de „Se traiesca“ — s'a declaratuu că conclusu. Si cu acésta se incheia siedinti'a congregatiunii estraordinarie. — Eu inca terminu cu adaosulu, că inteligenti'a romana din acestu comitatu se pôrte la ânima aperarea dreptulu si interesselor poporulu romanu, si pre calea legala si pâna aci urmata se stea in continua activitate, — se pasiésca la lupta onesta, parasindu inertia, — si deschilinitu, in contielegere inprumutata, cu prejudecare matura, la tempulu oportunu si nu la 11 ôre, se se pregátésca pentru validitatea dreptelor pretensiuni ale poporulu.

Veritas.

Academii'a romana.

Raportu asupra noulu proiectu de ortografia romana.

Domniloru Membrii,

Academii'a romana, in siedinti'a ei din 4 Junie anul trecutuu 1879, dupa o propunere a domniloru Hasdeu, Baritiu, Odobescu, Caragiani si a subscrisulu, a hotaritu „a se pune la ordinea dilei ortografii“, cu care se se publice de acum inainte tôte publicatiunile Academiei romane“ (Anale, seri'a II, Tom. I, pag. 25—26).

S'a numitu o comisiune pentru desbateru unui proiectu ortograficu, inse lucrarea nu s'a potutu terminá in acea sesiune estraordinaria, mai alesu din caus'a desbaterii noveloru statute, cari au trebuitu se fia prim'a ocupare a inaltulu institutu nationalu sanctionatu din nou prin legea promulgata la 29 Martiu 1879.

In sesiunea ordinara a anululu curentu 1880 inse, si anume in siedinti'a din 24 Martiu, s'a alesu o noua comisiune pentru proiectulu ortograficu, compusa din domni Alecsandri, Baritiu, Hasdeu, Quintescu si Maio-

rescu, care, constituinduse subt presiedinti'a domnulu G. Baritiu si secretariatulu domnulu N. Quintescu, a desbatutu in mai multe siedintie cestiunea ortografiei, si, intielegându-se asupra proiectulu de propusu pentru scrierea Analeloru Academiei, a insarcinatuu pe subscrisulu cu presentarea acestui proiectu asia, precum a rezultatuu din desbaterile urmate.

Domniloru Membrii,

Ortografia, cu care au fostu scrise pâna acum publicarile Academiei romane, se intemeiédia pe o decisiune luata de Societatea academica in anul 1869 si formulata in asia numitulu „Modu de scriere pentru publicarea Analeloru si altoru lucrari ale Societati academice romane“ din 13 Septembrie 1869, alu carui ali-neatu finalu dice insusi:

„Acestu modu de scriere este provisoriu si numai pentru societate pâna la definitiv'a stabilire a ortografiei limbei romane.“

Modulu de scriere, chiaru asia provisoriu precum erá, a fostu rezultatulu a multe si infocate desbateri incinse in sinulu Academiei in anii 1867, 1868 si 1869.

Ori-care va fi modulu definitivu ce'lu voru primu literatii romanu pentru scrierea limbei nôstre materne, ei voru trebui se'si aduca aminte cu recunostintia de acele prime incercari facute in Societatea academica, incercari, care dovedescu din partea autoriloru loru a desere-ori multa eruditiune si totudéun'a celu mai mare zelu pentru indeplinirea inportantei misiunii ce avéu.

Asia intalnima, intre lucrările academice in acésta privintia, mai întaiu „Operatulu“ reposatulu d. G. Munteanu „Asupra ortografiei“, publicatu in vol. I alu Analeloru, pag. 37 si urm.; vedemu apoi „Raportulu comisiunii ortografice“ scrisu de domnulu I. C. Massimu si insotitu de unu intregu proiectu studiatu in tôte amenuntele lui (Anale, vol. I pag. 66 si urm.); vedemu contra-proiectulu domnulu I. Sbiér'a (vol. I, pag. 79 si urm.); vedemu pe domnulu I. Heliade-Radulescu, celu dintaiu presiedinte alu Societati nôstre, care, dupa ce avusese o mare si salutara influentia asupra scrierii romane in timpulu transitiunii ei dela alfabetulu cirilicu spre celu latinu, gasesce de trebuintia, in ultimii ani ai vietii sale, a-si sustinea prin publicarea unoru „Principie de orthographia romana“ (Anal., vol. I, pag. 189 si urm.) punctulu de vedere cam isolatu, ce'lu ocupá acum in acésta miscare literara; vedemu in fine, si daca citamu acésta lucrare că cea din urma in ordinea insirarii, trebuie se o relevamu că cea dintaiu in valórea ei, pe insusi Timoteiu Cipariu inavutindu Analele nôstre cu „Sistem'a ortografica“ (vol. I, pag. 88 si urm.), unu elaboratu plinu de vasta eruditiune si de cercetari consciincioase, cunoscutele calitati, ce distingu tôte lucrările venerabilulu nostru colegu.

Daca ne uitamu cu luare aminte la calea, prin care a trecutuu cestiunea ortografica dela aceste prime proiecte pâna la formularea citatulu „Modu de scriere“ provisoriu din 1869, si éra dela acésta epoca pâna astadi, potemu constatá indata o diferentia in punctulu de vedere, din care diferitii membrii ai Academiei privéu tóta miscarea: unii se aretau mai multu cá teoretici intransigenti, altii se vedeau mai dispusi a tiené sama de inpregiurarile factice, in care se afla literatur'a romana, si a primu ori-ce modu de scriere rationalu, care se inpace numai cerintiele marei majoritati daca nu a unanimitatii scriitoriloru romanu.

Reposatulu si regretatulu nostru colegu Massimu, unulu din cei mai zelosi, dara si cei mai intransigenti teoretici, in raportulu seu dintaiu asupra acestei cestiuni, se esprima astfelu: „Comisiunea a creditu si nu se indoieste că acestea sunt si vederile Societati in-trege, că e chieamata a dá unu proiectu de ortografia, nu provisoriu si de transitiune, ci mai multu sêu mai puçinu un'a adevera'a teorie ortografica ale carei'a principie bine stabilite se se pôta desvoltá cu rigóre in carti scolare de datu in manile junimei studiöse. Provisoriulu nici nu ar' fi demnu de decisiunile acestei Societati, nici nu ne-ar' scôte din incurcaturile in cari ne sbatemu. Din acestu punctu de vedere privindu lucrulu, comisiunea a creditu că semnele trebuiescu in-laturate din unu planu de teori'a de ortografi'a romana.“ (Anale, Seri'a I, Tom. 1, pag. 69.)

Inse dejá in ultim'a siedintia a aceleiasi prime sesiuni a Academiei, D. Massimu se vede silitu a constatá, că „preste asteptarea marei majoritati a Societatei, lucrulu n'a potutu merge asia de netedu si de repede,“ că s'au gasitu „voci protestatóre“ cari „au aflatu resunetu in sinulu Societatei“ si că prin urmare Societatea a trebuitu se lase „campu liberu desbateriloru...“ asupra principiulu care ar trebui se diréga ortografi'a romana“ (vol. I, pag. 123 si 124.)

Unu modu mai inapaciuitoriu de a vedé lucrurile transpira de acum inainte in tôte desbaterile si, dupa ce in alu treilea anu alu Societati academice, se stabilesce unu modu de scriere, acest'a se numesce insusi provisoriu si d. A. Treb. Laurianu, in discursulu d-sale de inchiderea sesiunii din 1869, dice cu prudentia: „Cestiunea ortografiei s'a desbatutu seriosu intr'unu mare numeru de siedintie, si ne potemu felicitá, că „prin lamurirea ideiloru amu ajunsu la unu resultatuu „multiamitoriu, asia in câtu, fara a prejudecá viitóra „desvoltare a limbei, are se se tienă etimologi'a cuvintelor si printr'ens'a se se conserve legatur'a de familie cu limb'a latina si cu limbele surori, care stau in fruntea civilizatiunii moderne, si se nu patimésca „nici fonetic'a limbei nôstre, unde pronunti'a este sicura.“

De atunci încóce, necesitatea unei transactiuni in sensulu fonetismulu s'a accentuatuu totu mai multu. Ortografi'a provisorie, stabilita de Societatea academica, nu s'a latitu in literatur'a romana; nu exista astadi in intrég'a Romania libera nici unu singuru diaru, nici o singura revista, care se o fi prinitu. Chiaru dincolo de Carpati, ea nu castigá, ci pare a pierde din terenulu ocupatu. Proba pentru acésta, intre altele, este insemnat'a discutie publicata in „Telegrafulu romanu,“ Nr. 133—152 din 1879, in urm'a „Concessiuniloru unui ciparianu.“

Chiaru majoritatea membrilor actuali ai Academiei romane urmédia în scrierile lor o alta ortografie de câtă cea obicinuită până acum în Analele Academiei.

Acésta stare de lucruri anormala a trebuit să se preocupe cu dreptu cuventu pe intrég'a Academia. Căci dacă în cestiu de pura sciintia abstracta singur'a norma a noastră trebuie să fie cercetarea neconditionata a adeverului, indiferentă dacă acestu adeveru este inpartasitu de multi séu de puçini ómeni, în cestiu de o desvoltare organica generala și óre cum instinctiva, precum este limb'a și inpreuna cu densa și scrierea, elementulu *usului* adoptatu de multimea celor ce vorbescu și ce scriu este totudéun'a unu elementu de cea mai mare insemnatate, pe care nu ne este iertatu alu ignorá.

Subt inpressiunea acestor inprejurari a începutu comisiunea d-vóstra ortografica lucrarea sa, și multi-mita spiritului de conciliare, de care au fostu condusi toti membrii și de care a datu proba în deosebi stimatulu nostru presiedinte d. Baritiu (singurul dintre noi, care luase parte și la tóte desbaterile ortografice din anii 1867, 1868 și 1869.) comisiunea d-vóstra a potutu ajunge la unu resultatu în privinti'a cestiuilor partiale, de care a avutu timpulu de a se ocupá. O parte din aceste cestiu s'au potutu hotári cu unanimitate membriloru, o alta parte s'a hotaritu numai dupa majoritatea pareriloru, totudéun'a inse discutia s'a urmatu cu dorinti'a invederata a tuturor de a ajunge la unu resultatu practic — o dovada mai multu pentru adeverulu, că timpulu și experienti'a inblandiescu adeseori contrastele și permitu a gasi unu terenu comunu de intelegere acolo, unde mai înainte nu se vedeau de câtă campuri separate și inamice.

Trecéndu acum, domnilor membri, la insasi aretarea principiului séu mai bine principiiloru, care au predomnit în stabilirea proiectului ortograficu ce avemu onóre alu supune aprobării d-vóstra, intimpinu óre-care greutate în caracteridierea lui prin o singura frasa.

Antagonismulu obicinuitu la noi în materia ortografica între ceea ce se numesce etomologismu și ceea ce se numesce fonetismu, nu-mi pare a corespunde cu esenti'a punctului în discutie. Precum fórte bine a disu d. Hasdeu în un'a din siedintiele nóstre (Anale, seri'a II, vol. I, pag. 30) „ceea ce este etimologicu „astadi, erá foneticu atunci, cându s'a aplicatu unu modu „de scriere la o limba óre-care. La începutu chiaru ortografi'a francesca și cea englesca, atátu de etimologice „astadi în aparentia, erau fonetice, se scriá cum se vorbese. Cu tóte acestea, în starea lucrurilor de astadi „nu e posibilu în ortografia unu fonetismu puru — căci „fiacare individu ar avea atunci dreptulu de a aplicá „pe barthie idiosincrasiele sale personale de pronuntiare „nici etimologismu puru, de vreme ce derivatiunea „cuvintelor în orice limba este în cea mai mare parte „necunoscuta séu controversabila. Possibila și practica „este numai o ortografia eclectică, relativa, unu terminu „mediu între fonetismu și etimologismu.“

Că asemenea idei drepte s'au potutu latí și la noi și inca într'unu timpu asia de scurtu, este unulu din folósele ce ni le-a adusu și noue studiulu comparativu alu limbelor în genere. În proportiunea, în care s'a afirmatu și s'a întinsu limbistic'a generala, s'a redusu valórea unu etimologismu marginitu la unu anume poporu și la o anume epoca. S'a întielesu, că ceea ce pareá o forma consolidata, erá în esentia o forma fluida, și că dintr'unu *etymon* mai primitivu fiacare poporu și inlauntrulu fiacarui poporu, fiacare siru de generatiuni isi face *cuventarea sa proprie* prin modularile fonetice ce i le impune și prin care ilu variada. Departe de a potea admite cu d. Cipariu (Elemente de limb'a romana pag. 83), că „tóte sunetele derivate se potu infatisá cá spurie și coruptiuni în câtă se abatu dela cele primitive“ și că „au dar“ a se reduce la sunetulu primitivu, vomu întielege din contra, că tocmai în acésta variare fonetica se arata viéti'a proprie a unei limbi și că legea eufonica este unulu din semnele fundamentale și caracteristice ale geniului limbisticu într'unu poporu.

Pentru cei ce sunt inse deprinsi cu antagonismulu dintre etimologismu și fonetismu și ne-aru cere numai de câtă o caracterizare a proiectului nostru ortograficu dupa acea despartire órecum scolastica, potemu dice în scurte cuvinte: pe cându ortografi'a de până acum a Academiei romane erá întemeiata pe unu etimologismu temperatu prin concessiuni fonetice, ortografi'a propusa în proiectulu de fatia este întemeiata pe unu fonetismu temperatu prin necesitati etimologice.

Punctulu nostru de plecare este dar' acesta: fiacare cuventu se scrie cum se pronuntia séu, precum a dis'o din vechime Quintilianu (*Instit. orat. I. 7. 38*) *Ego sic scribendum quidquid indicio quomodo sonat. Hic enim usus est literarum, ut custodiant voces.*

(Va urmá.)

Sciri diverse.

(Tempulu și starea semenaturiloru.) Din diferite parti a le tieri ni se relatéda, că stricaciunile cauzate prin aspr'a érna trecuta nu sunt asia de mari, precum se temeau economii. În cea mai mare și mai manósa parte a Transilvaniei semenaturile de tómma au ernatu preste asteptare de bine, asemenea și viile care au fostu legate și coperite pe tempu uscatu. Araturile și semenaturile de primavéra sunt aprópe terminate și dorinti'a este generala, că se dea D-dieu se plóie câtă de curendu, de órece caldurile și secel'a ce domnesce acuma aprópe de trei septamani, este cu totul anormala și lunginduse durat'a lor voru fi stricacióse.

Betraniu afirma, că de regula, déca lun'a lui Aprile

este frumósa și seceatósa urmédia unu Maiu și Juniu ploiosu. Fia cá predicerile lor se se adeverésca și cá în urm'a ploiloru ce se astépta, se nu urmiede o prea mare cadere a temperaturii.

În câtă pentru pretiulu bucatelor, apoi séu din cauza că sperantiile se inclina spre o buna recolta a anului acestuia, séu că speculantii au adunatu asta tómma prea mari cantitati, ori în fine din caus'a concurentiei americane și australe, se constata pe tóte piatilele principale europene, o tendintia de cadere a pretiurilor bucatelor. Ne potenduse inse sci cu tóta sigurantia, care va fi resultatulu finalu alu recoltei din anulu acesta, precum nici aceea déca nu va eclatá vre unu resbelu în urm'a schimbarei situatiunei politice prin caderea cabinetului conservatoru din Angli'a, este de recomandat și va fi consultu, că cei ce au cantitati mai mari de bucate se mai astepte vre-o doué luni cu vendiarea lor, pentru cá apoi mai tardiu se nu le para reu, că le au vendutu prea eftine.

Pretiurile cerealeloru

și altor obiecte de traiu au fostu la

23 Aprile st. n. în Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	7.80—8.70
Grâu, amestecat	1 „ „	6.20—7.20
Secara	1 „ „	5.60—6.—
Papusiou	1 „ „	4.80—5.20
Ordiu	1 „ „	5.20—5.60
Ovesu	1 „ „	3.30—3.70
Cartofi	1 „ „	3.—3.50
Mazare	1 „ „	8.—10.—
Linte	1 „ „	11.—12.—
Fasole	1 „ „	7.—8.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	37.—40.—
Untura (unsóre topita)	1 „ „	28.—29.—
Carne de vita	1 „ „	44—46
Oua 10 de	1 „ „	—20

Pentru cei ce patimescu de pieptu și plumani.

Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg

alu lui

Franciscu Wilhelm, farmacistu în
Neunkirchen (Austri'a de josu.)

În decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare forta vindicatóre și usuratóre pentru morburile organelor de respiratiune, pentru catarele gútleului și alu bronchiilor, tuse spasmodica, ragusiéla, multe alte suferintie ale gútleului și ale plumanilor.

Fórte de recomandat este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse și aspre.

Fíndu de unu gustu placutu, elu este folositóru pentru copii și o necesitate pentru ómenii cari suferé de plumani; éra pentru cantaretii și oratori în contra vocii inforate, séu chiaru în contra ragusiélei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Numérose ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare în sticle á 1 fl. 25 cr. în Sibiiu la d-nii Fried. Thallmayer și I. B. Misselbacher sen.

Onoratulu publicu se céra totudeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cá acesta se produce singuru numai de mine, și de órece fabricatele puse la vendiare subt firm'a Iulius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisece imitatiuni nedemne, asupra caror atragu deosebit'a atentiune a publicului cumperatoriu. (2) 8—25

Anunçiu de carti.

Acaftistulu prea santei nascatórie de Dummediu și alte Rugaciuni tiparitu cu litere, legatu finu în piele și auritu barsiouu „	2.25	4.30
Atlasu elementariu de Istoria naturala a catoru trei domenii in done-spre-dece tabele, cu peste 250 figuri colorate și textu explicativu în prescurtare. Editiunea II a. leg.	1.75	
Balcesu N., Istori'a Romaniloru subt Mihaiu Voda Vitézulu, bros.	2.—	
Baritiu G., Dictionariu ungurescu-romanescu „	3.—	
Bohl Dr. Ioanu, Religiunea din punctu de vedere politico-juridico; dupa traducerea germ. de Silviu Rezei „	1.70	
Catechismulu calvin-scu, inpusu clerului și poporului romanescu subt domni'a principiloru Georgiu Rakoczy I și II, transcriu cu litere latine dupa editiunea II tiparita în anulu 1656, insocitu de una escursiune istorica si de unu glosariu de G. Baritiu „	—60	
Ceontea Teodoru, Compendiu de geografia universală. Prelucratu în usulu scóloru medie și a preparandiloru „	1.50	
Contessa Lambertini, fiic'a cardinalului Antonelli. Romanu prelucratu dupa date istorice și actele stenografice din procesulu contesei Lambertini contra mostenitoriloru cardinalului Antonelli în Rom'a. Traducere de L. Grigoriu. 25 fascióre cu portretulu contesei „	6.25	
Cretianu G., Patrie și Libertate, poesii vechi și nóue „	2.50	
Darea de séma asupra procesului politicu de presa alu d-lui George Baritiu redact. „Observatoriulu.“ În cestiuinea colectelor pentru soldatii romani raniti „	—25	
Densusianu Ar., Negriad'a. Epopeia nationala. Partea antaia în siese canturi „	2.—	
Dorulu, culgere de canturi nation. în 2 parti, fiacare Dorulu Romanulu. Culgere de canturile cele mai nóue. Ilustratu cu 12 gravuri xylografice „	—60	
Femeile de I. Pederzani traduct. de Iunius „	—25	
Genoveva séu invingerea nevinovatiei. O istorie memorabila si înduretóre Cu 6 chipuri „	—60	
Ghica I., Convorbiri economice 2 vol. „	5.—	
Grande G. H., Patimele junelui Werther dupa Góthe „	1.—	
Grube A. W. Biografi romane, de N. Petra-Petrescu „	—50	
Gruber Alois Dr., Amórea amicabila séu detoriuntiele amiciloru între sine, traduse de P. N. Simtion „	—25	
Hahn E., Contess'a falsa, Novela tradusa de B. V. Vermont „	1.—	
Hauf W., Othelo. Novela tradusa din limb'a germana „	—45	
Manliu I., Cursu elementaru si gradatu de Gramatic'a romana. Etimologi'a și compositiunile „	—40	
Manliu I., Cursu elementaru de Gramatic'a romana. Sintax'a si Compositiunile „	—50	
Meitani G. G., Studie asupra Constitutiunei Romaniloru sau explicarea Pactului nostru fundamentalu. Fasc. I „	2.50	
Nemoianu Ioanu, Gramatic'a magiara-romana „	bros. 1.80	
— Manualu de limb'a magiara pentru scólele populare, leg.	—45	
Petra-Petrescu, Nepotulu cá unchiu. Comedia în trei acte, tradusa dupa Schiller „	—25	
Poenariu Petru, George Lazaru și scóla romana, cu portretu Popescu N. D., Prinsoierulu rom. dela Plevna, novela contemporana. Cá premiu unu tablou. Pretiulu incl. tramitarea francata (subt legatura) „	1.40	
— Istori'a resbelului romano-russo-turc. 1875—1878 Partea I. până la 30 Augustu 1877. Partea II până la finele resbelului. Cá premiu câte unu tablou. Pretiulu incl. tramitarea francata (subt legatura) fiacarei parti „	1.40	
— Pana acuma au esitu 6 tablouri, si anume Luarea Plevnei, Caderea Plevnei, Luarea Rahovei, Luptele dela Opanes și Smárdau, și Trecerea armatei rom. în Dobrogea. Din acestea se dau pentru fia-care brosiura unulu cá premiu, se capeta inse și separatu á 80 cr. Tablourile sunt colorate, în formatu mare și esecutate frumosu.		
Pop G., Indreptariu practic în tóte afacerile finantiale, compus pe basa legilor și ordinațiunilor finantiale ce sunt în vigóre „	2.30	
Stefanescu N. J., Bella Istoria circasiana „	—20	
Stefanelli Ioanu, Catechese, tratandu Istoria biblica a Testamentului vechiu. Manualu pentru Catecheti și invetiatori, pastori sufletesci, candidati de invetiatori și amicii junimei. Tom. I „	5.—	
— Catechetica bisericeii dreptcred. reser. „	5.—	
Sterca Sinlutiú Iosif, O lacrima ferbinte „	—50	
— Din memoriulu lui „	—50	
Teutschländer W. St., Michael der Tapfere, ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumániens „	2.20	
Vermont R. V., Blondinulu din Namur si Pasia dela Buda „	—75	
— Plutasiula. Naratiune americana dupa Fr. Gerstácker „	—75	
Waldburg, Brand'a séu nunt'a fatala. Schitia din emigrarea lui Dragosiu „	—25	

Musicalie noue.

Dimitrescu, Hora Maria. Pentru piano fl.	—45
Stern, Dorul Tiganesca „	—45
— Hora tiganesca „	—45
Ventura, Ursita mea. Cuvinte de Vas. Alexandri „	1.80

se afla de vendiare la

W. Krafft în Sibiiu.

Scrisurile fonciari sunt mai puçinu espuse fluctuatiunei cursului.

Invitu deci la cumperare de scrisuri fonciari ale

Institutului de creditu și de economii „Albin'a“

din Sibiiu, cari aducu interese de 6% (siése la suta) și sunt unu efectu fórte bunu pentru plasare de capitale.

1. Aceste scrisuri se rescumpera în celu multu 20 ani dela datulu lor prin tragere la sorti astmodu, cá din fiacare seria, adica din totalulu scrisurilor emise într'unu anu, se trage la sorti în fiacare anu celu puçinu a 20-a parte dupa categorii de fl. 100, fl. 500 și fl. 1000.

2. Scrisurile fonciari esite la sorti se rescumpera în deplin'a lor valóre nominala la siése luni dela diu'a tragerii.

3. Cuponii de interese se platescu la semestru în 1 Aprile și 1 Octobre a fiacarui anu și sunt scutiti de contributiune.

4. Pentru plat'a punctuala a intereselor și capitalulu scrisurilor fonciari garantéda: a) tóte hipotecele pe cari institutulu a datu inprumuturi ipotecari. Prin articolulu de lege XXXVI din anulu 1876 acele hipotece sunt destinate exclusivu pentru asigurarea detentoriloru (posessoriloru) de scrisuri fonciari, și dreptulu loru acesta este intabulatu espressu pe acele hipotece. Dupa statutele sale inse institutulu inprumuta numai până la 1/3 a valórei hipotecei; b) unu fondu de

fl. 200,000

prescriu prin numit'a lege si separatu din capitalulu de actiuni alu institutulu pentru special'a asigurare mai departe a possessoriloru de scrisuri fonciari; c) cealalta avere a institutulu.

Aceste harthii de valóre sunt deci fórte recomandabile pentru fructificare de capitale ale particulariloru, ale fonduriloru publice, ale pupililoru și pentru cautiuni. Ele sunt dejá notate cu bunu pretiu la burs'a din Budapest'a și se vendu în cursulu dilei la

P. J. Kabdebo,
bancariu în Sibiiu.

(16) 2—4